

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**X, Y VE Z KUŞAĞI KADINLARIN ENGELLİ KADINLARA
YÖNELİK TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Sena YÜKSEL

Hemşirelik Anabilim Dalı

Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı

**KASIM 2024
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**X, Y VE Z KUŞAĞI KADINLARIN ENGELLİ KADINLARA
YÖNELİK TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Sena YÜKSEL
(221219019)
(0009-0002-2100-5241)

Hemşirelik Anabilim Dalı

Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kerime Derya BEYDAĞ

İstanbul 2024

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

14.11.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 14.11.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Hemşirelik Anabilim Dalı, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Kerime Derya BEYDAĞ

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KARATANA

Üye (İmza)

İstanbul Doğuş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem IŞIL

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “X, Y ve Z Kuşağı Kadınların Engelli Kadınlara Yönelik Tutumları ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (14/11/2024).

Ayşe Sena YÜKSEL

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde bana destek olan başta danışmanım **Prof. Dr. Kerime Derya Beydağ** olmak üzere, akademik yolculuğumda bana rehberlik eden **tüm hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma** teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, araştırmamı yaparken karşılaştığım zorluklarda beni destekleyen **babam, ablam, abim ve arkadaşlarıma** da minnettarım.

Tezimi okuyan ve değerlendiren herkese teşekkür eder, çalışmanın alana katkı sağlamasını dilerim.

Kasım 2024

Ayşe Sena YÜKSEL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISATMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. “Kuşak” Kavramının Tanımı	4
2.2. “X Kuşağı”nın Tanımı	4
2.4. “Z Kuşağı”nın Tanımı	5
2.5. “Engellilik” in Tanımı	5
2.6. Kadınların Engelli Kadınlara Yönelik Tutumları	6
2.7. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Engellilik.....	6
2.8. Empati ve Sosyal Duyarlılık	6
2.9. Sos yo-Kültürel Dinamikler ve Engelli Kadınlara Yönelik Tutumlar	7
2.10. Engelli Bireylere Hemşirelik Yaklaşımları	7
3. GEREÇ VE YÖNTEM	8
3.1.Araştırmanın Tipi	8
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman.....	8
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	8
3.4. Veri Toplama Araçları	8
3.6. Araştırma Soruları	9
3.7. Verilerin Toplanması	9
3.8. Araştırmanın Etik Yönü	10
3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği	10
3.10. Verilerin Analizi.....	10

4. BULGULAR	11
5.TARTIŞMA	17
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	23
KAYNAKÇA	25
EKLER	28
Ek 1. Anket Formu	28
Ek-2 Ölçek Kullanım İzni	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ek-3 Etik Kurul Onayı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EK-4: Kurum İzni	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISATMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans
BM	: Birleşmiş Milletler
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olanlar
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EKTÖ	: Engelli Tutum Ölçeği
N	: Sayı
OSB	: Otistik Spektrum Bozukluğu Olanlar
ÖKM	: Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization
XY	: X kuşağı.
YHB	: Yaygın Gelişimsel Bozukluk
YY	: Y kuşağı.
ZY	: Z kuşağı.

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No:

Çizelge 4.1: Kuşaklara Göre Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı (N: 423).....	11
Çizelge 4.2: Kuşaklara Göre Engelli Kadın Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Farklılıklarının İncelenmesi	12
Çizelge 4. 3: Kuşaklara Göre Engelli Bireylere İlişkin Görüşlerin Dağılımı	13

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 4.1: Kuşaklara Göre Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanları 13

X, Y VE Z KUŞAĞI KADINLARIN ENGELLİ KADINLARA YÖNELİK TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ÖZET

Bu araştırma, X, Y ve Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumları ve etkileyen faktörleri incelemek amacı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki araştırma, 1 Kasım 2023- 1 Nisan 2024 tarihleri arasında İzmir ilindeki bir özel hastanenin kadın doğum polikliniğine başvuran 423 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, Tanımlayıcı Bilgi Formu ve Engelli Kadın Tutum Ölçeği ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ki kare testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır.

X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Özel Yaşamları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Z kuşağı kadınların Engelli Bireyler açısından X ve Y kuşağı kadınlara göre daha bilinçlidir. Kuşaklar arası farklılıklar göz önünde bulundurularak engelli bireylerle ilgi daha fazla farkındalık oluşturulmalıdır.

Anahtar kelimeler: *Engellilik, X Kuşağı, Y Kuşağı, Z Kuşağı, Tutum.*

ATTITUDES OF X, Y AND Z GENERATION WOMEN TOWARDS DISABLED WOMEN AND FACTORS AFFECTING THESE ATTITUDES

ABSTRACT

This study was conducted to examine the attitudes of women from Generation X, Y, and Z towards women with disabilities and the factors influencing these attitudes. The descriptive study was carried out between November 1, 2023, and April 1, 2024, with 423 women who visited the to the gynecology and obstetrics clinic of a private hospital in Izmir. The research data were collected using the Descriptive Information Form and the Attitude Scale for Women with Disabilities. Data analysis was performed using frequencies, percentages, mean, standard deviation, chi-square test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA), and Tukey's test.

There were statistically significant differences between Generation X, Y, and Z in the Attitude Scale for Women with Disabilities, the subdimensions of Women with Disabilities and Private Lives, Women with Disabilities and Disadvantages, Women with Disabilities and Social Support, and Women with Disabilities and Gender ($p < 0.05$). According to the findings, Generation Z scored significantly higher on the Attitude Scale for Women with Disabilities compared to Generation Y and X. Similarly, Generation Z scored significantly higher in the subdimension of Women with Disabilities and Private Lives than both Generation Y and X. Generation Z also scored significantly higher in the subdimension of Women with Disabilities and Disadvantages than Generation Y and X. Generation Y scored significantly higher than Generation X in the same subdimension. Furthermore, Generation Z scored significantly higher in the subdimension of Women with Disabilities and Social Support than Generation Y and X, and Generation Y scored higher than Generation X. In the subdimension of Women with Disabilities and Gender, Generation Z scored significantly higher than Generation X, and Generation Y scored higher than Generation X.

The findings indicate that women from Generation Z are more aware of individuals with disabilities compared to those from Generation Y and X. Women from Generation Y are more conscious of individuals with disabilities than those from Generation X. Therefore, more awareness regarding individuals with disabilities should be raised, considering the generational differences.

Keywords: *Disability, Generation X, Generation Y, Generation Z, Attitude.*

1. GİRİŞ

Engelli bireyler, tarihsel süreç içerisinde toplumun “dışlanan ve istenmeyen” kesim oluşturmuşlardır. Toplumun genelinde, engelli olma hali talihsiz, işe yaramaz, farklı, ezilen ve hasta olarak adlandırılmıştır. Toplumdaki bu tutumlar, engelli bireylerin toplum içerisinde diğer bireylerle eşit koşullarda yer alamamasına neden olmuştur (Orhan, Özkan, 2020).

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından engelli, “diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişiler” olarak tanımlanmaktadır. BM anlaşması, temel insan haklarına, insanlık onuru ve insan değeri ile erkeklerin ve kadınların hakları bakımından eşitliğine olan inancını teyit eden bir anlaşmadır. BM’nin kadının insan haklarını koruyan çalışmaları ise 1946’da Ekonomik ve Sosyal Konsey’in bir alt komisyonu olan Kadın Statüsü Komisyonu’nun kurulması ile başlamıştır. Yapılan konferanslarda yaşlı kadınlar ve engelli kadınlara, güvenliklerinin sağlanması için kurumların kurulması ve yasal standartlarının güçlendirilmesi konuları ele alınmıştır (Gürler, 2016).

2007’de imzalanan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, eşitlik hakkı ve ayrımcılık yapılmaması temelinde kadın ve erkek engelli haklarına ilişkin geniş düzenlemeler içermektedir. Bu haklar ise, yaşam hakkı, risk durumlarında ve insani bakımdan acil durumlar, yasa önünde eşit tanınma, adalete erişim, kişi özgürlüğü ve güvenliği, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalmama, sömürü şiddet veya istismara maruz kalmama, kişi bütünlüğünün korunması, seyahat özgürlüğü ve uyrukluk, bağımsız yaşayabilme ve topluma dahil olma, kişisel hareketlilik, düşünce ve ifade özgürlüğü ile bilgiye erişim, özel hayata saygı, hane ve aile hayatına saygı, eğitim, sağlık, rehabilitasyon ve rehabilitasyon, çalışma ve istihdam, yeterli yaşam standardı ve sosyal koruma, siyasal, toplumsal ve kültürel yaşama katılım, dinlenme, boş zaman aktiviteleri ve spor faaliyetlerine katılım gibi birçok alanda düzenlenmiştir. Bu hakların uygulamasının ve denetiminin

gerçekleştirilmesi için ise BM Engelli Hakları Komitesi kurulmuştur (Orhan, Özkan, 2020).

DSÖ, dünyada tahminen 1,3 milyar insanın (nüfusun %15'i) ya da her altı kişiden birinin engele sahip olduğunu bildirmektedir. DSÖ engelli oranını, gelişmiş ülkelerde %10, gelişmekte olan ülkelerde ise %12 olarak kabul etmektedir. Buna göre tüm dünyada 500 milyon engelli olduğu tahmin edilmektedir. Elli dört ülkede gerçekleştirilen Dünya Sağlık Araştırması sonuçlarında; küresel engellilik yaygınlığının %14 olduğu, engelliliğin kadın ve yaşlı nüfus arasında daha yaygın olduğu bildirilmiştir. Doğurganlık çağındaki kadınlar arasında engelli kadınların oranına bakıldığında %6 ile %10 arasında olduğu tahmin edilmektedir (WHO, 2023).

Engelli erkek ve kadınlar, engelli olmayan erkek ve kadınlara göre daha dezavantajlı konumda yer almaktadır ancak; engelli kadın tüm bu gruplar içerisinde en dezavantajlı gruptur (Orhan, Özkan; 2020). Ağır derecede fiziksel engeli olan bir kadın “mükemmel vücut ölçülerine” sahip olamayacaktır. Engelli kadının bedeninde gerçekleştireceği değişimler çoğunlukla tıbbi ve zorunludur. Mükemmel beden algısı ve bu algının bir değer yargısı olarak ele alınması, engelli kadını telafisi olmayan bir sosyal dışlanma öznesi konumuna getirmiştir. Beden ve bedeninin toplumsal yeri statü için temel değerlerdendir ve engelli kadın bedeni dolayısıyla toplumdan izole edilmektedir. Bu durum sonucunda engelli kadın kendine duyduğu saygıyı ve özgüveni yitirmekte, kendini yetersiz hissetmektedir (Gürler, 2016).

Engelli gruplar içinde en çok dışlanan grup olan kadınlar, kadın olmaları nedeniyle istismara ve şiddete maruz kalmaktadır (Kurnaz Özdemir, 2010). Yapılan çalışmalar da bu yargıyı destekler niteliktedir. Bir tarihsel araştırma olan ve engellilere yönelik istismar haberlerinin trend analizinin yapıldığı çalışmada, 278 haber incelenmiş, haberlerin %69,8'inin engelli kadına yönelik istismarı içerdiği belirlenmiştir (Bulut, Karaman, 2018).

Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması'na göre, okur yazar olmayan engelli kadın oranı %54,9 iken, engelli erkeklerde bu oran % 32,1, okur yazar olmasına rağmen bir okul bitirmeyen engelli kadın oranı % 16,8 iken, engelli erkeklerde bu oran % 19,2, ilköğretim mezunu engelli kadın oranı % 16,5 iken, engelli erkeklerde bu oran % 26,3, ilköğretim /ortaöğretim ve dengi mezunu engelli kadın oranı % 7,1 iken engelli erkeklerde bu oran %12,5 ve lise ve daha üstü mezunu

engelli kadın oranı %4,7 iken engelli erkeklerde bu oran %9,8'dir. Aynı örnekleme içinde eğitim kuruluşuna devam eden engelli kadın oranı, %38 iken, engelli erkeklerde bu oran %61,8'dir. Engelli kadınların mesleki eğitimden yararlanmama nedeni ise %89,6'lık bir oranla iş bulmaya katkısı olmayacağını düşünmeleridir (TÜİK, 2011).

X Kuşağı, 1965-1980 yılları arasında doğan; *Y Kuşağı*, 1981-1999 yılları arasında doğan ve *Z kuşağı* 2000-2020 yılları arasında doğan kişilerdir (Demirel, 2021). *X kuşağının* temel karakteristik özellikleri; gelecek korkusu ve kaygısı taşımalarıdır, bu nedenle çok çalışmaya, para kazanmaya ve kariyer yapmaya odaklanmalarına neden olmuştur. Daha çok iş yapmak daha çok para kazanmaya neden olur ilkesiyle daha az çocuk sahibi olup daha fazla çalışmaya odaklanmışlardır. *Y kuşağının* temel karakteristik özellikleri; teknolojiyi ve bilişimi daha iyi kullanıp girişimci, sabırsız, bireyci, sonuca odaklanan, egosu ve özgüveni yüksek, her şeyi hemen isteyen, hemen tüketen ve bir bedel ödemek istemeyen, bürokrasiden ve ciddiyetten hiç hoşlanmayan, hız tutkunu bir kuldür. *Z kuşağının* temel karakteristik özellikleri; hayat boyu öğrenmeye devam eder, çoklu karar verme becerisine sahip, teknoloji ile yatıp kalkan, isteklerini hemen elde etmeye çalışan, alternatifleri olan aynı zamanda tatminsiz bir kuşaktır (Toruntay, 2011; Türk 2013).

Kadın hareketi ve engelli hareketi belli süre ayrı yollarda ilerliyormuş gibi görünse de bu iki harekette de ayrımcılık, istismar, eğitim olanaklarından eşit faydalanamama gibi birçok sorun göz önündedir. İlerleyen süreçlerde her iki harekette de cinsiyet ve kimlik yapılanması ile beden ilişkisine dikkat çekilmeye başlanmış, engelli kadının "bedeni" de dikkat çekmiştir. Feminist hareketi 1980'lerde güçlenerek engelli kadının yaşadığı deneyimleri toplumsal cinsiyet çerçevesinde ele almıştır (Karabulut, 2017).

Bu araştırma, engelli kadınlara yönelik tutumların iyileştirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması için önemli veriler sunacaktır. Aynı zamanda, bu tutumların şekillenmesinde etkili olan sosyo-kültürel faktörlerin anlaşılması, engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunu destekleyecek politikaların ve programların oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Bu doğrultuda, araştırmanın bulguları, engelli kadınların sosyal yaşama daha aktif ve eşit katılımını teşvik edecek bilinçli ve kapsayıcı yaklaşımların benimsenmesine yönelik önemli öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. “Kuşak” Kavramının Tanımı

Türk Dil Kurumu Felsefe Terimleri Sözlüğü kuşak kavramını, aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş olup aynı çağın koşullarını sahip olan, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu olarak tanımlamaktadır. Tarih felsefesi ve kültür tarihinde ise “kuşak” kavramı yeni bir anlayışta ve yeni bir yaşama duygusunda, yeni biçimlerde birleşen, eskiden belirgin çizgilerle ayrılan bireyler topluluğu olarak ifade edilmektedir (www.tdkterim.gov.tr).

2.2. “X Kuşağı’nın Tanımı

1965-1979’lu yıllar arasında doğan bireyler X kuşağı olarak ifade edilmektedir. X kuşağı, teknoloji ve bilgi ile barışık, girişimci, amaç odaklı ve bağımsızdırlar. X kuşağı topluma zıt, sert politik çıkışları olan, giyim tarzıyla fark yaratan, sert müzik türlerine meraklı bir kuşaktır. Kendi varoluşlarını saygın bir statüye sahip olma, para ve yüksek oranda sosyalleşmeye adanmışlardır. Bu kuşakta kadınlarda erkekler kadar kariyer yapmaya başlamışlardır. Güvenlik ve maaş, iş yaşamlarında en önemli unsurlarıdır (Kyles, 2005; Jianrui, 2011).

2.3. “Y Kuşağı’nın Tanımı

1980-2000’li yıllar arasında doğan bireyler Y kuşağı olarak ifade edilmektedir. Bu kuşaktaki kişilerin üçte ikisi beş yaşından önce bilgisayarla tanışmıştır. Arkadaşlarına, ailelerine, bilgiye ve eğlenceye her an ulaşabilen bir kuşaktır. Küresel ekonomik krizden diğer kuşaklara nazaran en çok etkilenen bu kuşak her şeye rağmen beklentisi hep yüksek ve hedefleri net olmuştur. Bu kuşağın aile yapısı diğer kuşaklara göre en yaşlı ebeveynlerdir. Bu ebeveynlerin dörtte biri üniversite eğitimi almış ve üçte biri boşanmış anne babadır. Türkiye’de özgürlüğüne düşkün, kolay uyum sağlayabilen, çabuk vazgeçen, iyi eğitilmiş, otoriteye meydan

okuyan, teknoloji hayranı olan gençlerden oluşan bu nesil; sahip oldukları imkânlar sayesinde küreselleşmenin etkilerinin en iyi şekilde hissedildiği, ekonomi ve kültürlerarası etkileşimin arttığı bir dönemde yaşamaktadır (Türk, 2013).

2.4. “Z Kuşağı”nın Tanımı

2000-2020’li yıllar arasında doğan bireyler Z kuşağı olarak ifade edilmektedir. Mission and Ministry ‘e göre 2013’de Z kuşağı 21. yüzyılın ilk kuşağı olarak tanımlanmıştır. Dijital çocuklar ve “.com” çocukları olarak da adlandırmışlardır. Z kuşağı; sağlık sistemindeki teknolojik gelişmeler ve farkındalığın artması bağlamında buldukları çağ ve teknolojinin getirisi bağlamında sosyolojik ve deneyimleri göz önüne alınırsa tarihsel olarak diğer kuşaklardan ayrılmaktadır. Z kuşağı henüz çalışma hayatında olmadığı için net verilere ulaşılamamış olsa da tahminler; markalara ve çalıştıkları organizasyonlara karşı sadakatsiz, azimsiz ve hırslı olmayabilecekleri, çabuk sıkılacakları ve kolay vazgeçecekleri öngörülmektedir. Z kuşağı standart işleri yapmak istemeyerek, her şeyi kişiselleştirmek istemeleri gibi ihtimaller düşünülmektedir (Toruntay, 2011).

2.5. “Engellilik” in Tanımı

“Engellilik” kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından şu şekilde açıklanmıştır: “Bir nedenle doğuştan ya da sonradan bedensel, bilişsel, ruhsal, duygusal ve iletişim becerilerini farklı oranlarda yitirmiş, toplumla uyum sağlamakta ve günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan kişi” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Dünya Sağlık Örgütü ise, engellilik kavramını tanımlarken, noksanlık (impairment), maluliyet (handicap), engellilik (disability) kavramlarını kullanmaktadır.

Noksanlık (Impairment): Bireysel düzeyde psikolojik, yapısal veya işlevsel anormallik durumunun ortaya çıkmasıdır.

Maluliyet (Handicap): Engellilik veya noksanlık nedeniyle beklenen toplumsal rol ve yükümlülüklerin karşılanması açısından bireysel düzeyde göreceli dezavantaj durumunun ortaya çıkmasıdır.

Engellilik (Disability): Bir işlev bozukluğu sebebiyle beklenen bir aktiviteyi yapma yetisinin kısıtlanması olarak tanımlanmaktadır (Patel, Brown 2017; Patel ve ark., 2020).

Engellilik, tarih boyunca farklı toplumlarda çeşitli şekillerde algılanmış ve bu algılar zamanla değişiklik göstermiştir. Toplumsal tutumlar, engelli bireylerin toplum içindeki yerini ve onlara yönelik davranışları belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Engellilere yönelik olumsuz tutumlar, ayrımcılık ve önyargılar, engelli bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukları artırmaktadır. Bu önyargılar ve ayrımcı tutumlar, engelli bireylerin eğitim, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimini kısıtlamaktadır (Barnes, 2010).

2.6. Kadınların Engelli Kadınlara Yönelik Tutumları

Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlar, bakım verme ve destek olma rolüne daha yatkın ve engelli bireylere olan tutumları daha olumlu yöndedir. Bu olumlu tutumlar kadının yaşadığı sosyal ve kültürel çevre, eğitim düzeyi ve kişisel deneyimleri gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Özellikle eğitim düzeyi yüksek kadınların, engellilik konusundaki farkındalıkları ve duyarlılıkları daha yüksek olabilmektedir. Ridgeway (2011), toplumsal cinsiyetin, bireylerin toplumsal statülerini ve karşılıklı ilişkilerini belirleyen önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (Ridgeway, 2011).

2.7. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Engellilik

Kadınların ve erkeklerin toplumsal beklentilere göre nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen normlar toplumsal cinsiyet rolleri ile ifade edilmektedir. Engelli bireylere yönelik tutumların oluşumunda bu roller etkili olmaktadır. Örneğin, engelli bireylere daha şefkatli ve destekleyici bir tutum sergilemesi kadınların geleneksel olarak bakım verme rollerine daha yatkın olmalarındandır. Engelli kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle hem cinsiyetlerinden hem de engelliliklerinden kaynaklanan çift yönlü ayrımcılıkla karşı karşıya kalabilirler. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle engelli kadınlar hem kadın oldukları için hem de engelli oldukları için çift yönlü ayrımcılığa uğramaktadır (Connell, 2002).

2.8. Empati ve Sosyal Duyarlılık

Empati, *“kişinin iletişim esnasında, kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakarak duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya*

çalışması ve duyarlı bir yaklaşım içinde olması” olarak tanımlanmaktadır (Pala, 2008). Yüksek düzeyde empatik eğitim almış kişiler günlük yaşantılarında, yaşadıkları yoğun duygusal durumlar ve sosyal ilişkiler sonucunda daha yorgun hissedebilirler. Başka bir ifadeyle; empatik eğilimleri yüksek olan kişilerde, duygusal ve sosyal yaşantılarındaki yoğunluk nedeniyle tükenmişlik sendromunun görülme olasılığı daha yüksektir (Duru, 2002).

2.9. Sos yo-Kültürel Dinamikler ve Engelli Kadınlara Yönelik Tutumlar

Popüler kültürde “Kadın” zarif, zayıf, güzel, bakımlı, çekici, sağlıklı ve pürüzsüz olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ağır derecede fiziksel engeli olan bir kadın “mükemmel vücut ölçülerine” sahip olamayacaktır. Engelli kadının bedeninde gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği değişimler genellikle tıbbi ve zorunludur. Engelli kadının sosyal dışlanma öznesi konumuna gelme nedeni “mükemmel beden algısı” dır. Statü için temel değerlerden biri de bedendir ve engelli kadın bedeni dolayısıyla toplumdan izole edilmektedir. Bu durum sonucunda engelli kadın kendine duyduğu saygıyı ve özgüveni sarsmakta, kendini yetersiz hissetmektedir (Gürler, 2016).

2.10. Engelli Bireylere Hemşirelik Yaklaşımları

Hemşirelik mesleğinin ön planda olan en önemli özellikleri yardım edici ve destek verici olmalarıdır. Empati, hemşirelik bakımında da hemşire ve bakım verilen kişi ile kurulan ilişkinin temel bileşenidir. Hemşirelerin empatik bir tutumla yaklaşmaları, hastaların gereksinimlerini doğru anlamalarını kolaylaştıracaktır (Şahin-Özdemir, 2015). Hemşirelerin önemli etik yükümlülüklerinden biri de kaliteli hemşirelik bakımı verirken engellilik durumuna ilişkin önyargıyı ortadan kaldırmaktır (ANMC,2018). Hemşirelik bakımı bireyin temel bakım ihtiyaçlarındandır. Bu durum göz önüne alınarak Hemşirelik Bakım Davranış Ölçeği kullanılarak yapılan bir çalışmada güvence ve bilgi-beceriye yönelik algılarının çok yüksek düzeyde; saygılı olma, bağlılık ve genel davranışlara yönelik algılarının ise yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Molla- Aslan, 2023).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma, X, Y, Z, kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla yapılan tanımlayıcı bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, İzmir Medicana International Hastanesi'nin kadın doğum polikliniklerine başvuran hastalarla, 1 Kasım 2023-1 Nisan 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Hastane, araştırmanın görev yaptığı kurum olması nedeniyle seçilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, İzmir Medicana Hastanesi kadın doğum polikliniklerine başvuran kadınlar oluşturmuştur. Kadın doğum polikliniğine ayda ortalama 500 hasta başvuru yapmaktadır. Veri toplama tarihlerinden ortalama 2000 hastanın başvurusu yapılması tahmin edilmektedir. Örneklem büyüklüğü Raosoft örneklem büyüklüğü hesaplayıcısı ile %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile 334 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırma, X,Y,Z kuşağında olan, Türkçe iletişim kuran, araştırmaya katılmaya istekli olan 423 hasta ile tamamlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Engelli Kadın Tutum Ölçeği (EKTÖ) ile elde edilmiştir (Ek-1).

Katılımcıların konuya uygun bilgilerini toplamak amacıyla bir tanıtıcı bilgi formu oluşturulmuştur. Bu formda katılımcının; hangi kuşakta yer aldığı, medeni hali, öğrenim durumu, gelir durumu, yaşadığı yerleşim yeri, ailesinde engelli birey

bulunup bulunmadığı, engelli arkadaşı olup olmadığı ve engelli bireyler için düşüncelerini ifade edebileceği toplamda 13 soru hazırlanmıştır.

Engelli Kadın Tutum Ölçeği (EKTÖ); Pündük Yılmaz ve Ören'in (2021) geliştirdiği engelli kadınlara bakış açısını ölçen bir ölçektir. Ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları, Engelli Kadın ve Cinsiyet, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Özel Hayatı, Engelli Kadın ve Sosyal Destek olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesi; 5'li Likert (1= Kesinlikle katılıyorum- 2= Katılıyorum- 3= Kararsızım- 4= Katılmıyorum- 5= Kesinlikle katılmıyorum) şeklinde belirlenmiştir. Ölçek puanlaması; her ifade 1 ile 5 arasında değerlendirilmektedir. EKTÖ' den alınan en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85' tir. Ölçek değerlendirilmesi; EKTÖ' de ifadelerin 1(kesinlikle katılıyorum) ile 5(hiç katılmıyorum) sayısı arasında derecelenmesi istenmiştir. 1 sayısı tamamen katılma yönünde yüksek olumsuzluğu, 5 sayısı hiç katılmıyorum yönünde düşük olumsuzluğu ifade etmektedir. EKTÖ' den alınan en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85' tir. Alınan düşük puan engelli kadın açısından yüksek olumsuzluğu, yüksek puan ise düşük olumsuzluğu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,70 olarak bulunmuştur (Punduk Yılmaz, Ören, 2021). Bu araştırmada, ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değeri 0.974 olarak bulunmuştur.

3.6. Araştırma Soruları

- 1- X, Y, Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını ne düzeydedir?
- 2- X, Y, Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

3.7. Verilerin Toplanması

Araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan bireylere, oluşturulmuş olan anket formları muayene öncesi bekleme salonunda verilmiştir ve formu doldurmaları talep edilmiştir. Anket formunda, çalışma ile ilgili açıklayıcı bilgilerden sonra çalışmaya katıldıklarına dair yazılı onayları istenmiştir.

3.8. Araştırmanın Etik Yönu

Araştırma öncesinde, Ölçek kullanım izni Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapmış kişiden mail aracılığıyla izin alınmıştır (Ek-2). Tez onayı sonrasında İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılarak 14.09.2023 tarihli ve 2023/9 sayılı karar ile Etik kurul onayı alınmıştır (Ek-3). Etik Kurul onayından sonra araştırmanın gerçekleştirileceği kurum olan İzmir Medicana International Hastanesi Başhekimliğinden kurum onayı alınmıştır (Ek-4).

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği

Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Veriler, araştırmacının çalışma saatlerinde ulaşabildiği kadınlardan elde edilmiştir.

3.10. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analiz IBM SPSS Statistics 26 paket programı üzerinden yapılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için sıklıklar (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için ise tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. Sayısal değişkenlerin normallik varsayımları için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve katsayıların $\pm 1,5$ aralığında olması nedeniyle değişkenlerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu nedenle çalışmada parametrik olan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. İki bağımsız kategorik değişken arasındaki ilişkiler Ki Kare Analizi ile yorumlanmıştır. İki'den fazla bağımsız grup arasındaki farklılıklar Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile kontrol edilmiştir. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için Tukey testi kullanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık 0,05 düzeyinden yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

X, Y ve Z kuşağındaki kadınların tanıtıcı özellikleri Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1: Kuşaklara Göre Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı (N: 423)

Değişkenler	X Kuşağı (N=141) Sayı (%)	Y Kuşağı (N=141) Sayı (%)	Z Kuşağı (N=141) Sayı (%)	Toplam (N=423) Sayı (%)
Medeni Hal				
Evli	99(70,2)	98(69,5)	33 (23,4)	230(54,4)
Bekar	42(29,8)	43(30,5)	108(76,6)	193(45,6)
Öğrenim Durumu				
İlköğretim	24(17,0)	23(16,3)	0 (0,0)	47 (11,1)
Lise	61(43,3)	31(22,0)	19 (13,5)	111(26,2)
Üniversite	42(29,8)	71(50,4)	122(86,5)	235(55,6)
Yüksek Öğrenim	14(9,9)	16(11,3)	0 (0,0)	30 (7,1)
Çalışma Durumu				
Evet	88(62,4)	72(51,1)	97(68,8)	257(60,8)
Hayır	53(37,6)	69(48,9)	44(31,2)	166(39,2)
Gelir Durumu				
Gelir Giderden Az	29(20,6)	4 (2,8)	8 (5,7)	41 (9,7)
Gelir Gidere Denk	81(57,4)	112(79,4)	131(92,9)	324(76,6)
Gelir Giderden Fazla	31(22,0)	25 (17,7)	2 (1,4)	58 (13,7)
Çocuk Varlığı				
Var	101(71,6)	121(85,8)	136(96,5)	358(84,6)
Yok	40 (28,4)	20 (14,2)	5 (3,5)	65 (15,4)
Yaşanılan Yerleşim Yeri				
Köy/Kasaba/İlçe	64(45,4)	15 (10,6)	16 (11,3)	95 (22,5)
İl	77(54,6)	126(89,4)	125(88,7)	328(77,5)
Ailede Engelli Birey Varlığı				
Var	20 (14,2)	1 (0,7)	2 (1,4)	23 (5,4)
Yok	121(85,8)	140(99,3)	139(98,6)	400(94,6)
Engelli Arkadaş Varlığı				
Var	58(41,1)	7 (5,0)	4 (2,8)	69 (16,3)
Yok	83(58,9)	134(95,0)	137(97,2)	354(83,7)

Çizelge 4.1 incelendiğinde çalışmaya katılan kişilerin, X kuşağının %70,2’si evli, Y kuşağının %69,5’i evli ve Z kuşağının %76,6’sı bekindir. X kuşağının %43,3’ünün eğitim durumu lise iken, Y kuşağının %50,4’ünün eğitim durumu

üniversite ve Z kuşağının ise %86,5'inin eğitim durumu üniversitedir. X kuşağının %62,4'ü, Y kuşağının %51,1'i ve Z kuşağının ise %68,8'i çalışmaktadır. X kuşağının %57,4'ünün Y kuşağının %79,4'ünün ve Z kuşağının ise %92,9'unun geliri giderine denktir. X kuşağının %71,6'sının Y kuşağının %85,8'inin ve Z kuşağının ise %96,5'inin çocuğu vardır. X kuşağının %54,6'sı Y kuşağının %89,4'ü ve Z kuşağının ise %88,7'si ilde yaşamaktadır. X kuşağının %85,8'inin Y kuşağının %99,3'ünün ve Z kuşağının ise %98,6'sının ailesinde engelli birey yoktur. X kuşağının %58,9'unun Y kuşağının %95'inin ve Z kuşağının ise %97,2'sinin engelli arkadaşı yoktur.

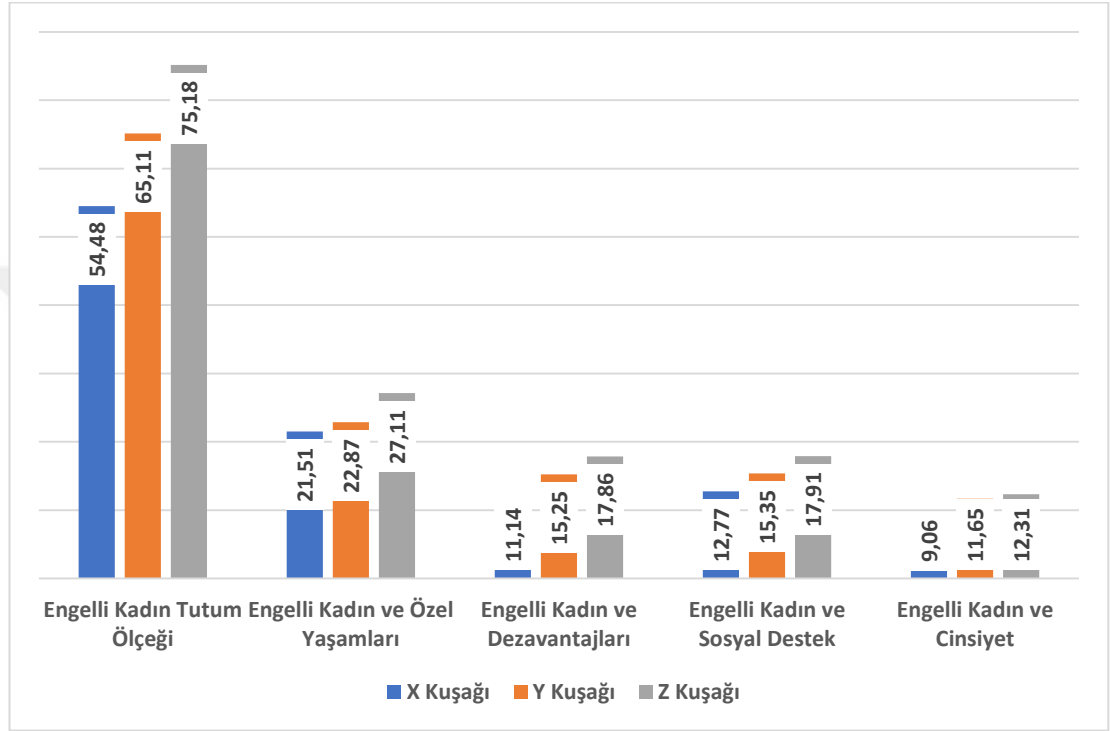
Çizelge 4.2: Kuşaklara Göre Engelli Kadın Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Farklılıklarının İncelenmesi

Ölçek Alt Boyut ve Toplamı	X Kuşağı		Y Kuşağı		Z Kuşağı		F	p	Fark (Tukey)
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
Engelli Kadın Tutum Ölçeği	54,48	13,52	65,11	20,20	75,18	15,07	55,437	0,000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Özel Yaşamları	21,51	5,78	22,87	7,33	27,11	5,41	30,972	0,000*	Z>Y, X
Engelli Kadın ve Dezavantajları	11,14	4,23	15,25	4,92	17,86	3,62	87,841	0,000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Sosyal Destek	12,77	3,99	15,35	5,01	17,91	3,83	50,150	0,000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Cinsiyet	9,06	3,11	11,65	3,54	12,31	3,11	39,126	0,000*	Z>X Y>X

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*: $p < 0,05$

Çizelge 4.2 incelendiğinde, X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden; Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları ise X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Özel Yaşamları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden; Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları Y ve X kuşağındaki

kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Şekil 4.1: Kuşaklara Göre Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanları

Çizelge 4. 3: Kuşaklara Göre Engelli Bireylere İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Değişkenler	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı	Ki Kare	p
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)		
Engelli Bireylerle İlgili Görüşü				19,204	0,001*
Onlar İçin Üzülürüm	96(68,1) _{a,b}	77(54,6) _b	111(78,7) _a		
Onlara ve Ailelerine Acırım	29(20,6) _{a,b}	44(31,2) _b	22(15,6) _a		
Umurumda Değiller/ Hiçbir Şey İfade Etmezler	16(11,3) _a	20(14,2) _a	8(5,7) _a		
Ailede Engelli Birey Olması Konusunda Görüşü				119,470	0,000*
Hayatım Yıkılırdı	32(22,7) _a	20(14,2) _a	2(1,4) _b		
Ömrümü Ona Adardım	35(24,8) _a	69(48,9) _b	11(7,8) _c		
Hayatımdan Çıkarırdım	6(4,3) _a	18(12,8) _b	15(10,6) _{a,b}		
Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim	68(48,2) _a	34(24,1) _b	113(80,1) _c		

Çizelge 4.3: (Devamı) Kuşaklara Göre Engelli Bireylere İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Değişkenler	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı	Ki Kare	p
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)		
Kendisi Engelli Olsa Ne Düşüneceği				131,273	0,000*
Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim	82(58,2) _a	65(46,1) _a	21(14,9) _b		
Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı	24(17,0) _a	9(6,4) _b	59(41,8) _c		
Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim	11(7,8) _a	7(5,0) _a	37(26,2) _b		
İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalardım	24(17,0) _a	60(42,6) _b	24(17,0) _a		
Ailede Engelli Kadın Olması Konusunda Görüşü				38,824	0,000*
Kadın Olması Bir Şey Değiştirmezdi	61(43,3) _a	59(41,8) _a	44(31,2) _a		
Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi	21(14,9) _a	52(36,9) _b	54(38,3) _b		
Kadın Olduğu İçin Daha Az Desteğe İhtiyacı Olurdu	7(5,0) _a	11(7,8) _a	14(9,9) _a		

*: $p < 0,05$ a,b,c harfleri ilişkinin kaynaklandığı grubu göstermektedir. Aynı harfleri içeren oranlarda ilişki yoktur.

Çizelge 4.3 incelendiğinde, X, Y ve Z kuşakları ile engelli bireylere yönelik görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre Z kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna “Onlar İçin Üzülürüm” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna onlar için üzüldüğünü ifade edenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna onlara ve ailelerine acıdığını ifade edenlerin oranı Y kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna “Onlara ve Ailelerine Acırım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır. Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatım Yıkılırdı” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatım Yıkılırdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır.

Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna ömrümü ona adayacağını belirtenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır. Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranı X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne

ifade eder sorusuna “Hayatımdan Çıkarırdım” cevabı verenlerin oranı X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatımdan Çıkarırdım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna kendini olduğu gibi belirtenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır.

Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalırdım” cevabı verenlerin oranı X ve Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalırdım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

X kuşagında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Üzülürdüm” cevabı verenlerin oranı Y ve Z kuşagında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Üzülürdüm” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşagında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi” cevabı verenlerin oranı Y ve Z kuşagında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır.

5.TARTIŞMA

X, Y ve Z kuşığı kadınların engelli bireylere bakış açısını ölçmek amaçlı yapılan bu çalışmada; kuşaklar arası birçok bakış açısı keşfedilmiştir. Kuşaklar arası farklılıkların görüldüğü bu çalışmada engelli bireylere bakış açısının farklılıkları gözlemlenmiştir. X kuşığının %70,2'si evli, Y kuşığının %69,5'i evli ve Z kuşığının %76,6'sı bekar. X, Y ve Z kuşaklarının evlilik algısındaki farklılık; yaşadığı ve yetiştiği dönemdeki toplumsal, ekonomik, siyasal yapının ve teknolojinin farklılıklarına dayandığı düşünülmektedir (Güneş, Elkurdi, 2022). X kuşığının %43,3'ünün eğitim durumu lise iken, Y kuşığının %50,4'ünün ve Z kuşığının ise %86,5'inin eğitim durumu üniversitedir. Kişinin iyi bir eğitim alması iş, yaşam standardı, statü ve kariyerini iyi yönde etkilemektedir. Daha iyi bir yaşam standardına ulaşabilmek için kişi daha iyi eğitim almaya çalışır (Güdücü, Balcı, 2021). X kuşığının %62,4'ü, Y kuşığının %51,1'i ve Z kuşığının ise %68,8'i çalışmaktadır. X kuşığının %57,4'ünün, Y kuşığının %79,4'ünün ve Z kuşığının ise %92,9'unun geliri giderine denktir. TÜİK 2022 Nüfus verilerine göre Türkiye'de kuşak dağılımı X Kuşığı %24.22, Y Kuşığı %30.76, Z Kuşığı % 22.79 olarak saptanmıştır (TÜİK, 2022). Bu verilere göre Türkiye genç bir nüfusa sahip olup yüksek işgücü potansiyeli olan bir ülke olarak görünmektedir. SGK'nın 2020 yılında Türkiye'de Kuşakların Zorunlu Aktif Sigortalılar İçindeki dağılımına baktığı çalışmada her 3 çalışandan 2'si Z kuşığı olduğu görülmektedir. Z kuşığının çalışma hayatındaki sayısı her geçen gün artmaktadır (SGK, 2020). X kuşığının %71,6'sının, Y kuşığının %85,8'inin ve Z kuşığının ise %96,5'inin çocuğu vardır. 2023 yılında Merdin'in (2023) yaptığı bir araştırma sonucunda ülkemizdeki ekonomik gelişmelerin olumsuzluğuna rağmen, dünyada da olduğu gibi çocuğa yüklenen ekonomik değerin azaldığı, buna karşın ebeveynlerin çocuğun psikolojik değeri üzerinde önemle durduğu görülmektedir. Araştırmada her kuşaktan ebeveynin çocuğun psikolojik değerine özellikle vurgu yapan açıklamalarda bulunduğu görülmüştür (Merdin, 2023). X kuşığının %54,6'sı, Y kuşığının %89,4'ü ve Z kuşığının ise %88,7'si ilde yaşamaktadır. 2022 yılında yapılan bir çalışmada X kuşığının sakin, dingin kalabalıktan uzak alanları; Y kuşığındaki bireylerin yeşil

alanların yoğun olduğu yerleri; Z kuşağındaki bireylerin ise eğlence ve sosyal imkanların çok olduğu yerleri tercih ettikleri gözlemlenmiştir (Demirci, 20223). Bu çalışma sonucu da bu görüşü desteklediği görülmektedir.

X kuşağının %68,1'i engelli birey sizin için ne ifade eder sorusuna “Onlar İçin Üzülürüm” cevabı vermiş iken Y kuşağında aynı oran %54,6 ve Z kuşağında ise %78,7'dir. X kuşağının %48,2'si ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı vermiş iken Y kuşağının %48,9'u aynı soruya “Ömrümü Ona Adardım” cevabı vermiş ve Z kuşağının ise %80,1'i “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı vermiştir. Türkiye nüfusunun büyük oranda gençlerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, Z Kuşağı'nın engellilere yönelik farkındalık, tutum ve algıları daha da önem kazanmaktadır (Ünal, Yıldız, 2017).

X kuşağının %58,2'si ‘kendiniz engelli olsaydınız ne hissederdiniz?’ sorusuna “Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim” cevabı vermiş iken Y kuşağında bu oran %46,1 ve Z kuşağında ise %41,8 ile “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı vermişlerdir. Bu veriler göz önüne alındığında kuşaklar arası bakış açıları tersine döndüğü gözlemlenmektedir. X ve Y kuşağı kişilerin engelli birey kendileri olduğundaki bakış açıları daha olumlu olurken, Z kuşağı engelli birey kendileri olduğunda daha olumsuz bir bakış açısına büründüğü görülmektedir. Trabzon'da yapılan bir araştırmada engelli kadınların yanlış algısı olan birincil yaklaşım “beden” algısıdır. Bu algı dışlanmalarına ve birçok hayati unsurdan mahrum kalmalarına neden olmuştur (Duman-Doğanay,2017). Alanya da engelli kadınlarla yapılan bir çalışmada ise çalışan engelli kadınların maaş skalasının normal düzeyden düşük olduğu görülmüştür. Bu durum engelli kadının desteklenmediği ve devletin bu durum için bir önlem almadığı gözlemlenmiştir (Nasibov, 2017). Engelli sporcular hakkında yapılan bir çalışmada ise engelli kadın sporcuların cinsiyetçi bir yaklaşımla karşılaştıkları görülmüştür. Toplum tarafından “zayıf ve güçsüz” olarak nitelendirildikleri ve bu yüzden engelli kadınların spora teşvik düzeyinin düşük olduğu algısına varılmıştır (Bayındır, Uysal,2023). X kuşağının %43,3'ü ‘ailede engelli bir kadın olması ne ifade eder?’ sorusuna “Kadın Olması Bir Şey Değiştirmezdi” cevabını vermiş iken aynı soruya aynı cevabı verenlerin oranı Y kuşağında %41,8 ve Z kuşağında ise %38,3 ile “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdim” cevabı vermişlerdir. Sosyal ilişki kurma yeteneğini kaybetme,

toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde ise, bu kaybı en çok yaşayan engelli kadınlardır. Engelli kadın hem engelli hem de kadın olmayı birlikte yaşayarak çifte dezavantajlıdır (Burcu, 2004; Kamanlıoğlu, 2007)

X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Buna göre Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görünmüştür. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağının engelli bireylere bakış açısını etkileyen birçok farklılık vardır. Toplumumuzda tarihsel sürece bakıldığında engelli bireye tutum ve davranışlar hep olumsuz yöndedir. Bu olumsuz tutumlar genellikle sosyal ve kültürel çevrede görülmektedir. Bu noktada bu olumsuz durum göz önünde bulundurulmalıdır. Bu olumsuzlukların boyutu ve derecesi toplumsal farklılık göstermektedir ve baskın engellilik kültürü ve paradigmasından önemli ölçüde etkilenmektedir (Kaldık, 2022).

Araştırmada Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Özel Yaşamları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Z kuşağının engelli kadınların yaşam hakları açısından daha çok savunucu ve destekleyici olduğu kanısına varılmıştır. Engellilere yönelik bu olumlu yaklaşımların kuşaklar arasında giderek artması toplumsal gelişim için önem arz etmektedir. Yine Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görünmüştür. Kaldık'ın (2022) Z kuşağı ile yaptığı bir çalışmada da Z kuşağı bireylerin engelli bireylere yönelik tutumları olumlu olarak görülmüştür. Ancak bu olumluluk düzeyi sınırdaki olduğu belirlenmiş ve yetersiz kaldığı düşünölmektedir. Elde edilen sonuç birbiriyle örtüşmektedir.

Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. WHO'nun 2011 de 51

ülkede yaptığı bir araştırmada engelli kadınların %19.6'sı istihdamda olduğu görülmüştür. Bu oranın düşük olması araştırma sonucuna göre Z kuşağının Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanlarının yüksek olmasıyla geleceğe yönelik bir umudun yeşerdiğini belirtebilmektedir.

Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Aynı veya benzer durumdaki kişilere farklı davranılması veya farklı kişilere aynı davranılması aynı terimi yansıtmaktadır. Bu terim ayrımcılıktır. Aynı okuldan mezun olan, yabancı dil seviyesi ve diğer bütün koşulları aynı olan kadın ve erkek işçilerden iş başvurusunda erkek işçilerin seçilmesi aynı veya benzer durumdaki kişilere farklı muamele demektir. İşyerinde, anne olan işçiye süt izni verilmemesi ya da görme engelli bireyin üniversite sınavında şekilli sorulardan da sorumlu tutulması ise farklı durumdaki kişilere aynı muamele demektir. Bazen aynı muamele de ayrımcılığa neden olmaktadır. Eşit bir davranış sanılan üniversite sınavında herkese eşit süre verilmesi, soruların okunduğu görme engelli öğrenciler açısından dezavantajlıdır. Böyle bir durumda görme engelli kişiye verilmesi gereken süre farklı olmalıdır. Aynı ve benzer durumdaki kişilere yapılan ayrımcılığın meşru bir nedeni var ise ayrımcılık olmaktan çıkar. Farklı muamele olmasına rağmen ayrımcı muamele olmaması için çalışan anneye bebeğini emzirmesi için izin verilmesi ve görme engelli öğrenciye sınavda fazla süre verilmesi gibi nedenler olmalıdır (Engelli Kadın Derneği, 2015).

Ülkemizde engelli kadın olmak tanımının kuşaklar arası kabulleniş farklılıklarına bakılan bu çalışmada; aslında engelli kadınlar için halen yeterince farkındalık oluşmadığına görülmektedir. Bu görünümün nedeni kuşaklar arası farklılıklar görüldüğü ve bu farklılıkların e üzerinde yeterince çalışma yapılmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Kadının “kadın” olduğu için ayrımcılığa uğradığı bir toplumda üzerine engelli kadın statüsünde olması daha fazla ayrımcılık ve haklardan mahrum bırakılmaya çalışılmaktadır. Engellilik feminist yaklaşımda “farklılık” olarak tanımlanmaktadır. Engellilik kavramına kötü bir bakış açısıyla bakılmasını normal karşılamamakta ve politik eşitliği savunmaktadır. Beden temsil ederken biyolojik olgular yerine sosyal tutum ve kurumların bakış açısı ve tanımlarının önemini savunmaktadır (Siebers, 2001). Feminizm tıbbi modeli

eleştirmektedir. Bu bağlamda feminist yaklaşımın engelliliği sosyal model perspektifinde değerlendirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Tıbbi model engelliliği “toplumdan dışlanma nedeni” olarak değerlendirmekte ve engelliliği biyolojik olarak ele alıp toplumsal ve kültürel unsurları göz ardı etmektedir. Bu değerlendirme feminist yaklaşıma tamamen zıt bir yaklaşımdır (Garland-Thomson, 2001).

Engelli kadının yaşamın her alanında ayrımcılığa uğradığı yapılan birçok çalışmada görülmektedir. Engelli olmanın zorluklarının üzerine cinsiyetçi yaklaşım olan “kadın” olmak eklendiğinde zor olan her şey daha da zor kılınmaktadır. Her kadın güçlüdür. Kadın gücü kadın olmadan anlaşılması imkânsız bir his olmakla birlikte bu gücü ayakta tutmak da her insan için zordur. Bu zorlukların toplum açısından anlaşılır kılmak biz hemşireler için önemli bir roldür. Hemşirelik toplumdaki her bireyi yakından anlamak ve destek olmaktan başlar. Hemşireliğin temelini oluşturan “anlamak” kelimesi engelli bireyler için daha fazla önem arz edilmektedir. Her alanda zorluk çeken engelli bireyler bu hayatın en önemli alanı olan sağlık alanında anlaşılma istemesi normaldir. Hemşirelerin engelli kadınların sağlığın her alanında anlaşılır olmasını sağlamaları için daha fazla destekleyici olmaları gerekmektedir.

Hemşireler engelli hasta bakımında bütüncül yaklaşım hedeflemelidir. Hemşire Engelli kadın ve ailesi için uygun ortamı ve gereksinimleri belirlemelidir. Engelli kadın ve aile için tüm destek ve danışmanlık gereksinimlerini sağlamalıdır. Engelli kadınlar özellikle jinekolojik bakım hizmeti aramakta yalnız bu hizmete ulaşamamaktadır. Yaşama alanları tasarlanırken, fiziksel çevreyi o toplumun tüm fertlerini düşünerek tasarlamak gerekir (Sevil ve Gürkan, 2017). Engelli kadınlar özellikle gelişimsel ve zihinsel engele sahip kadınlar jinekolojik bakım ve muayene ile diğer sağlık taramaları için sağlıklı kadınlara göre daha fazla araştırma içerisindedir (Coyle ve Santiago, 2002; Thierry ve Cyril, 2004). Özellikle daha önce pelvik muayene yaptırmamış, işlemlere karşı korku besleyen ve istismara maruz kalmış kişilerle sağlık personeli arasında güven verici bir iletişim için zemin hazırlanmalıdır. Muayene ve bakımda sabırlı olunmalı, kadının süreci yönlendirmesine olanak sağlanmalıdır (Smeltzer, 2007). Anne olma konusunda engelli kadına karşı toplumsal bir baskı söz konusudur. Toplumun anne olma kriterlerine uymayan engelli kadının aslında anne olabilmek için bir bedensel engele

sahip değildir. Bu durum göz önüne alındığında özellikle geleneksel toplumlarda kadın için zorunluluk olan annelik pek çok engelli kadın için imkânsız bir statü olarak görünmektedir (Duman ve Doğanay, 2017).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, X, Y ve Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri inceleyerek, toplumun engelli bireylere yönelik algısını derinlemesine anlamayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, her kuşağın engelli kadınlara yönelik tutumlarının, yaşadıkları dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklerden etkilendiği görülmüştür.

X kuşağı kadınları, engelli kadınlara yönelik daha mesafeli ve koruyucu yaklaşımlar benimsemektedir. Bu tutumlar, engelli kadınların bağımsızlıklarını sınırlayabilmektedir. “Engelli Kadın ve Dezavantajları” ve “Engelli Kadın ve Sosyal Destek” puanları göz önüne alındığında X kuşağı bireyler engelli bireyleri anlamak yerine engelli bireylere acımak gibi duygusal bir yönle baktıkları görülmüştür. Engelli kadının toplumdan izole olması onlar için en iyi yöntemmiş gibi düşünülmesi engelli bir birey için çok zor olsa da X kuşağı bireylerin toplumsal algısı bu yönde şekillendiği gözlemlenmiştir. Engelli kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağının cinsiyet ayrımcılığı açısından daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiği sonucuna varmamızı sağlamıştır.

Y kuşağı kadınları ise sosyal farkındalık ve eşitlik değerlerine daha fazla önem vermektedir. Bu kuşak, engelli kadınlara yönelik daha kapsayıcı ve destekleyici tutumlar sergilemektedir. Bu tutumlar, engelli kadınların toplumsal yaşama daha aktif katılımını teşvik edebilir. X kuşağına nazaran daha bilinçli görünen Y kuşağı bireyler olması gereken bakış açısına ulaşmaları için daha fazla bilinçlenmeli ve bu yönde yapılan çalışmalara daha fazla katılım sağlamalıdır. Engelli kadına olan yaklaşımları bir yandan X kuşağı kadar duygusal olan bir kesim bir yandan Z kuşağı gibi daha anlamış ve farkındalık kazanmış olan Y kuşağı bireyler dönemin yönetici konumlarına gelmeye başlamış olmasından dolayı bu farkındalığı arttırmalı ve engelli kadını destekleyici rolde olmalıdırlar.

Z kuşağı kadınları, teknoloji ve bilgi çağının getirdiği bilinçle engelli kadınlara yönelik en olumlu ve anlayışlı tutumları sergilemektedir. Bu tutumlar, engellilik konusunda toplumsal farkındalığın artmasına ve engelli kadınların yaşam

kalitesinin iyileşmesine önemli katkılar sağlayabilir.” Engelli Kadın Tutum Ölçeği” puanlamasında Z kuşağının anlamlılığının fazla olması günümüzde toplum için ve gelecek kuşakların bu farkındalığı kazanmaları için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda gelecek kuşakların farkındalığı açısından şanslı oldukları düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, engelli kadınlara yönelik tutumların iyileştirilmesi için bazı öneriler sunulmaktadır. İlk olarak, engelli kadınların toplumsal entegrasyonunu teşvik edecek politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Engelli bireylerin haklarını koruyan ve destekleyen yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, okullarda ve üniversitelerde engellilik konusunda farkındalığı artıracak eğitim programları ve seminerler düzenlenmeli, işyerlerinde çalışanlara yönelik duyarlılık ve farkındalık eğitimleri verilmelidir.

Sivil toplum kuruluşları, engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunu desteklemek için projeler geliştirmeli ve toplumu bilinçlendirmelidir. Medya aracılığıyla engellilik konusunda olumlu tutumların yaygınlaştırılması ve engelli bireylerin başarı hikayelerinin paylaşılması, toplumsal farkındalığı artırmada etkili olacaktır. Engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin artırılması ve erişilebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Özellikle sağlık, eğitim ve istihdam alanlarında engellilere yönelik destekler artırılmalıdır. Son olarak, engellilik konusunda toplumsal farkındalığı artırmak için çeşitli kampanyalar düzenlenmeli ve toplumun tüm kesimleri bu konuda bilgilendirilmelidir.

Bu öneriler, engelli kadınlara yönelik tutumların iyileştirilmesi ve engelli bireylerin toplumsal yaşama daha aktif katılımının sağlanması için önemli adımlar olacaktır. Bu çalışma, engellilik konusundaki toplumsal farkındalığı artırarak, daha kapsayıcı ve anlayışlı bir toplum inşa edilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Australian Nursing and Midwifery Council (ANMC), 2018. Code of conduct for nurses. <https://www.nursingmidwiferyboard.gov.au/Codes-Guidelines-Statements/Professional-standards.aspx>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Dünya Engellilik Raporu, Dünya Sağlık Örgütü, 2011, ISBN9789240685215(PDF),<https://static.ohu.edu.tr/uniweb/media/portallar/engelsizuniversite/duyurular/1345/diwnu3i5.pdf>
- Barnes, C. (2010). *Disability Studies: A Sociological Introduction*. Cambridge: Polity Press.
- Bayındır, Z. ve Tuna Uysal, M. (2023). Engelli Kadın Sporcuların Toplumsal Deneyimleri Üzerine Bir Çalışma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(4): 427-444.
- Bulut S. & Karaman H.B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301.
- Burcu, E. (2004). Görme özürlü öğrencilerin eğitimlerine ilişkin düşünceleri ve sorunları: Ankara örneği. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 4(2), 23-47.
- Coyle, C. P., & Santiago, M. C. (2002). Healthcare utilization among women with physical disabilities. *Medscape Women's Health*, 7(4), 2-2.
- Connell R. W., (2022), *Gender*, Polity, Paperback, January, s.78
- Demirci K. (2022). X, Y Ve Z Kuşaklarının Kentsel Alanları Kullanım Şekilleri ve Kentten Beklentileri Bingöl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (2) : 127-135.
- Demirel Z. H., (2011), Çalışma Hayatında Geleceğin İnsan Kaynağı: Alfa Kuşağı, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(5): 225-238.
- Duman N.& Doğanay G. (2017). Toplumsal Dışlanma Pratikleri Üzerine Trabzon'da Engelli Kadınlar, *SAD/JSR, Sosyoloji Araştırma Dergisi*, 20(2): 1-48.
- Duru E. (2002). Öğretmen Adaylarında Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12): 21-35.
- Engelli Kadın Derneği. (2015). *Ayrımcılık ve engelli hakları*. Ankara.
- Garland-Thomson (2001). *Engellilere yönelik feminist çalışmalar*. Kadın Politika Çalışmaları
- Güdücü B., Balcı C. (2021). Kuşaklar ve Eğitim Üzerine Sosyolojik Bir Analiz, *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(1):105-120.

- Güneş Ö. Elkurdu M. (2022), X, Y ve Z Kuşaklarının Evlilik Algısı, *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(15): 132-140.
- Gürler, S. (2016). Engelli kadınların insan hakları. Astana Yayınları: Ankara.
- Jianrui, J. A. (2011). The Y Factor: Managing the New Generation of Soldiers. *Pointer, Journal of The Singapore Armed Forces*, 39(4):557-565.
- Kaldık, B. (2022). Üniversitedeki Z Kuşağı'nın Engelli Bireylere Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 39-53. <https://doi.org/10.29029/busbed.1029744>
- Kamanlıoğlu, M (2007). *Feminist perspektifte özürlü kadına bakışın sosyolojik değerlendirmesi üzerine kuramsal bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karabulut, A. (2017). *Ataerkil ideolojinin toplumsal cinsiyet çerçevesinde ortopedik engelli kadın ve erkeklerin deneyimlerine yansımaları* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kurnaz Özdemir D., (2010). Ortopedik Engelli Kadınların Sorun ve Belirtileri: Tuzla İlçesi Örneği, (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Kyles, D. (2005) "Managing your Multigenerational Workforce", *Strategic Finance*, 87(6): 54-70.
- Merdin, E. (2023). Farklı kuşakların hayatında çocuğun yeri. *Early Childhood Education Researches*, 1(1): 36-52.
- Molla K., Aslan M. (2023). Fiziksel engelli olan hastaların hemşirelik bakım davranışı algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *ağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 5(3): 153-161.
- Nasibov D., (2017). Çalışma yaşamında Engelli Kadın Olmak: Alanya Örneği, Alanya Alaaddin Keykubat üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alanya.
- Orhan, S., & Özkan, E. (2020). Engelli Kadın Olmak. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1): 1-19.
- Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23):13-23.
- Patel, D. R., & Brown, K. A. (2017). An Overview of the Conceptual Framework and Definitions of Disability. *International Journal of Child Health and Human Development*, 10, 247-252.
- Patel DR, Neelakantan M, Pandher K, Merrick J. (2020). Cerebral palsy in children: A Clinical overview, *Translational Pediatrics*, 9(1): 125-135.
- Punduk Yılmaz, M., Oren, B. (2021). Disabled woman attitude scale: Reliability and validity study. *North Clin Istanbul*, 8(5), 454-4
- Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by Gender: How Gender Inequality Persists in the Modern World*. Oxford: Oxford University Press.

- Sevil, Ü., & Gürkan, A., (2017). Her alanda Kadın Olmak, Ankara Nobel Tıp Kitapevi, ss.153-191
- Smeltzer, S. C. (2007). Pregnancy in women with physical disabilities. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 36(1): 88-96.
- SGK (2020). *Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları*. http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari Erişim Tarihi: 22.05.2024
- Şahin AZ, Özdemir KF. (2015). Hemşirelerin İletişim ve Empati Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *JAREN*, 1(1):1-7.
- Thierry, J. M., & Cyril, J. K. (2004). Health of women with disabilities: from data to action. *Welner's Guide to the Care of Women With Disabilities*. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 373-382.
- Toruntay,H. (2011), Takım Rollerini çalışması: x ve y kuşağı üzerinde karşılaştırılmalı bir araştırma, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. S.83
- TDK (2022), www.tdkterim.gov.tr, Erişim: 22.10.2024.
- TÜRK, A., Y Kuşağı, Kafekültür Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- TÜİK (2022). <https://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 05.08.24
- TÜİK (2011). <https://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 15.05.2024
- Ünal, V., & Yıldız, M. (2017). Üniversite gençliğinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi: Sivas örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 57, 341-358.<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7010>

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Bu araştırma X, Y ve Z kuşağındaki kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada isminiz sorulmamaktadır. Size en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Ayşe Sena Yüksel – İstanbul Gedik Üniversitesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği YL Öğrencisi

Prof. Dr. Kerime Derya Beydağ (Danışman)

1. Doğum yılınız aşağıdaki yıl aralıklarından hangisidir?

() 1965- 1980 arasında () 1981-1999 arasında () 2000 ve sonraki yıllarda

2. Medeni haliniz?

()Evlili () Bekar

3. Öğrenim durumunuz nedir?

() İlköğretim mezunu () Lise mezunu () Üniversite ve üzeri

4. Bir işte çalışıyor musunuz?

() Evet () Hayır

5. Gelir durumunuz nedir?

() Gelir giderden az () Gelir gidere denk () Gelir giderden fazla

6. Çocuğunuz var mı?

() Evet () Hayır

7. En uzun süre ile yaşadığınız yerleşim yeri nedir?

Köy / kasaba / İlçe İl merkezi

8. Ailenizde engelli birey var mı?

Var Yok

9. Engelli arkadaşınız var mı?

Var Yok

10. Engelli bireyler sizin için ne ifade eder?

Onlar için üzülürüm.

Onlara ve ailelerine acırım.

Umurumda değiller.

Hiçbir şey ifade etmezler

11. Ailenizde engelli bir birey var ise ya da olsaydı sizin için ne ifade ederdi?

Hayatım yıkılırdı.

Ömrümü ona adardım.

Hayatımdan çıkarırdım.

Onunla yaşamayı öğrenirdim ve kabul ederdim.

12. Siz engelli bir birey olsaydınız ne hissederdiniz?

Kendimi olduğum gibi kabullenirdim.

Hiçbir sosyal hayatım olmazdı

Olduğum durumdan memnun olmaz ve normal insanlardan nefret ederdim.

İnsanların beni sevmeleri için çabalardım.

13. Ailenizde engelli bir kadın var ise ya da olsaydı sizin için ne ifade ederdi?

- () Kadın olduğu için daha çok üzüldüm.
() Kadın olması bir şey değiştirmezdi.
() Kadın olduğu için daha çok yardım ederdi.

ENGELLİ KADIN TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadeler engelli kadının yaşadığı olumsuzluklarla ilgilidir. Her ifade 1 ile 5 arasında değerlendirilmektedir. Lütfen bu ifadelere ne ölçüde katılıp katılmadığınızı uygun gördüğünüz sayıyı daire içine alarak belirtiniz.			Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Madde No	Faktör No	ENGELLİ KADIN					
1	1. faktör(Engelli Kadın ve Özel Yaşamları)	Engelli kadın tek başına dışarı çıkmamalıdır.	1	2	3	4	5
2		Engelli kadın çalışmamalıdır.	1	2	3	4	5
3		Engelli kadın evlenmemelidir.	1	2	3	4	5
4		Engelli kadın çocuk sahibi olamamalıdır.	1	2	3	4	5
5		Engelli kadının cinsel hayatı olmaz	1	2	3	4	5
6		Engelli kadın yalnız kalmaz.	1	2	3	4	5
7	2. faktör(Engelli Kadın ve Dezavantajları)	Engelli kadın engelli erkeğe göre daha fazla sorun yaşar.	1	2	3	4	5
8		Engelli kadınlar toplumda dezavantajlıdır.	1	2	3	4	5
9		Engelli kadın engelli erkeğe göre daha fazla dezavantajlıdır.	1	2	3	4	5
10		Engelli insanların annesi, babası ve	1	2	3	4	5

		çevresi engelli yakınının olmasından rahatsızlık duyabilir.					
11	3. faktör(Engelli Kadın ve Sosyal Destek)	Sağlık çalışanları engelli insan ile uğraşmak istemezler.	1	2	3	4	5
12		Engelli kadın bakım için birine muhtaçtır.	1	2	3	4	5
13		Engelli kadının spor vb. fiziksel aktiviteler yapması ailesi tarafından istenmez.	1	2	3	4	5
14		Engelli kadın toplum içinden dışlanır.	1	2	3	4	5
15	4. faktör(Engelli Kadın ve Cinsiyet)	Engelli kadın, sağlıklı kadına göre daha çok şiddet görür.	1	2	3	4	5
16		Engelli kadın herhangi bir engeli olmayan kadınlara göre daha çok cinsel istismara uğramaktadır.	1	2	3	4	5
17		Türkiye'de hastane koşulları engelli kadınların muayenesi için uygun değildir.	1	2	3	4	5

() Kadın olduğu için daha az desteğe ihtiyacı olurdu.